

УДК 78.031.4:784.4:81'22(477)(045)

DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4212.2024.19.319768>**Надія Попик**ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5337-5630>

докторантка Інституту литовської літератури і фольклору

вул. Антакальню 6, LT-10308 Вільнюс, Литва

Тел.: +38 066 1370134, e-mail: pnpf95@gmail.com

НАРАТИВ КОЗАЦЬКОГО ДУХУ: НАРОДНА ПІСНЯ «ОЙ НА ГОРІ ТА ЖЕНЦІ ЖНУТЬ» ТА ЇЇ ПЕРЕСПІВ JERRY NEIL «#МОСКАЛЬ_НЕКРАСІВИЙ»

Дослідження наративу козацького духу в сучасній українській культурі, зокрема у музичній індустрії, зумовлено його актуалізацією в медійному просторі, особливо під час повномасштабного вторгнення росії на територію України. Цей наратив інтерпретовано у народній історичній козацькій пісні «Ой на горі та жінці жнуть» та її сучасному переспіві виконавицею Jerry Neil (2022) «#МОСКАЛЬ_НЕКРАСІВИЙ». Семіотичний аналіз поетичних текстів пісень проведено за теорією символічної соціальної взаємодії К. Берка на ґрунті історичного та політичного розвитку української держави.

Ключові слова: наратив козацького духу, козацькі пісні, семіотичний аналіз, воєнний дискурс, медіа наратив

Сучасна українська культура, зокрема популярна музика, переважно зосереджена на рефлексіях стосовно життя і самовизначення українців під час російської військової агресії та об'єднання українського народу задля боротьби проти спільного ворога. У розвідках науковців останнього десятиліття, що включає період анексії Криму, війни на Донбасі та повномасштабного вторгнення росії на територію України, розглядається тематика воєнного дискурсу (І. Стаднік (2016); Т. Корольова, Р. Соріч, О. Александрова (2021)) та його наративів у медійній (І. Давидченко, Н. Дашенко, Г. Синоруб та ін. (Лабашук, 2023)) і фольклорній (О. Кузьменко (2009), О. Лабашук (2013), П. Павленко та О. Чікало (Лабашук, 2023)) площинах. У культурі українців попередніх століть та сьогодні одним із домінуючих залишається наратив¹ про козацтво. Його дослідженнями частково займаються історики та культурологи, зокрема В. Мільчев (2021) та А. Глушко (2012). Наразі у медіапросторі втілюються проекти щодо ширшого кола тем, наприклад, розвідка «Український національний наратив» громадської організації САТ-UA²

(2023), що постала з глибинних інтерв'ю³ та аналізу соцмереж.

Актуальність дослідження полягає у можливості виокремити втілення воєнного дискурсу у пісенних текстах різних історичних епох та детально проаналізувати їх у динамічному державотворчому контексті сучасної України. Таким чином широкий за своїм значенням *наратив козацького духу* легко піддається трактуванню на основі народних пісень однойменної тематики як частини попередніх ілюстрацій у вихованні сучасного українця. Г. Дьяковська у своїй статті про дискурс зазначає, що засобами нарації «суб'єкт не тільки конструює ідентичність власного життя, але й усю соціальну дійсність, здатен перетворити одиничні події на єдине ціле, акцентувати на певних подіях і повністю виключити інші, здійснити обмін смислами й пояснити світ через свою дискурсивну природу» (2017, с. 72).

Метою статті є компаративне дослідження *наративу козацького духу* на прикладі двох пісенних текстів: історичної народної пісні «Ой на горі та жінці жнуть» та її сучасної авторської інтерпретації під назвою «#МОСКАЛЬ_НЕКРАСІВИЙ» української попспівачки Jerry Neil, створеної у 2022 році. В обох піснях образ запорожців виступає основним символом українських воїнів, а тому інтерпретації цього нарати-

¹ Наратив – об'єкт та акт повідомлення про справжні чи вигадані події, здійснювані одним (або декількома) оповідачем адресовані одному (або декільком) реципієнту. (Гром'як, 2006) та є певним поглядом на події через призму різних масок оповідача.

² «САТ-UA» – громадська організація, створена на основі волонтерського руху під час повномасштабного російського вторгнення. Мета цієї організації – досягнення прозорих та сучасних принципів і форматів комунікації в Україні, а також за кордоном – щодо України.

³ Глибинне інтерв'ю (in-depth interview) належить до «якісних» (на протилугу «кількісним») методів дослідження та є неформалізованою індивідуальною бесідою з респондентом, особливо при вивченні чутливих тем.

ву простежуються і в сучасному авторському переспіві.

Методологічною базою дослідження, окрім порівняльно-історичної, є теорія символічної соціальної взаємодії Кеннета Берка (1969), яка корелює із структурами оповідей. У своїй книзі «Грамматика мотивів» він дає пояснення терміну «дії людей» та описує категорії, за якими можна аналізувати нарацію цих дій. Таким чином дослідник виокремлює основні форми мислення, які є

невід'ємною складовою як мистецьких творів (у тому числі поезії та пісень), так і нехудожньої літератури (медіа). Взаємодію між текстом та реципієнтом науковець називає *риторикою* та пропонує аналізувати тексти як такі, що спонукають колектив до дії, а тому, очевидно, мають певні *мотиви*. За К. Берком аналіз мотивів варто проводити на основі п'яти понять (Таблиця 1), які в наративі можуть бути застосовані «поверхнево чи глибоко; правдиво чи фейково» (1969, с. XV).

Таблиця 1. Поняття для аналізу наративів

Поняття	Значення	Питання
<i>Дія</i> (act)	те, що безпосередньо відбувається	Що?
<i>Сцена</i> (scene)	тло, на фоні якого відбувається <i>дія</i>	Коли і де?
<i>Виконавець</i> (agent)	персонаж, який виконує <i>дію</i>	Хто?
<i>Намір</i> (agency)	яким чином <i>виконавець</i> втілює <i>дію</i>	Як?
<i>Мета</i> (purpose)	з якою метою <i>виконавець</i> втілює <i>дію</i>	Чому?

Спираючись на методологію семіотичного аналізу порівняємо наратив козацького духу в поетичних текстах пісень «Ой на горі та жєнці жнуть» та «#МОС-КАЛЬ_НЕКРАСІВИЙ».

Козацька пісня «*Ой на горі та жєнці жнуть*» вперше зафіксована в записах Домінікана Рудницького з Литви у праці «Різні пісні, а деякі перероблені на музику» (1713) (Перець, 1901, с. 71–72). Збірник містить 92 тексти, переважно з нотами, з яких 19 пісень українських, поданих латинськими літерами. Хоча книгу було надруковано на початку XVIII століття, в ній містяться українські вірші-пісні, поширені за декілька десятиліть до публікації. Саме тому Б. Грінченко (1907), М. Драгоманов (Кананін, 1908) вважали, що пісня «*Ой на горі та жєнці жнуть*», ймовірно, виникла ще у XVII столітті.

Згодом козацьку пісню було опубліковано у збірнику «Малоросійські пісні, видані М. Максимовичем» у 1827 році під номером XIII (Максимович, 1827, с. 48–49) – одному з перших зібрань українського пісенного фольклору історичної та козацької тематики. Збірка містить 127 пісень історичного і побутового змісту з коментарями упорядника. Крім того, у 1834 році схожий текст із видозмінами у деяких словах був опублікований у першій книзі збірки І. Срезневського «Запорожская старина» з назвою «Походь Сагайдачнаго» (1834, с. 58–60). Існують і пізніші записи цієї пісні у роботах Я. Головацького (1878), Н. Закревського (1860), Я. Чубинського (1874, с. 968–969).

Наведемо оригінальний текст історичної козацької пісні «Ой на горі та жєнці жнуть» зі згаданого збірника М. Максимовича за редакцією Б. Грінченка (1908, с. 44–45).

Ой на горі та жєнці жнуть,
А по-під горою,
По-під зеленою
Козаки йдуть.
А попереду Дорошенко
Веде своє військо,
Веде Запорізьке
Хорошенько!

Посередині пан хорунжий –

Під ним кониченько,
Під ним вороненький
Сильне дужий!

А позаду Сагайдачний,
Що проміняв жінку
На тютюн та люльку
Необачний.

Ой верни ся, Сагайдачний!
Візьми свою жінку,
Одай мою люльку,
Необачний!

«Мені з жінкою не возить ся,
А тютюн да люлька
Козаку в дорозі
Знадобить ся!

«Гей, хто в лісі? Озовися!
Та викрешем вогню,
Та потягнем люльки –
Не жури ся!

Найбільший інтерес дослідники виявляли до особистостей, названих у пісні. На доцільність імен, біографічні факти з їхнього життя та історичне значення згаданих постатей спиралися, аби визначити роль та причину збереження цієї пісні у колективній пам'яті українського народу. Про це довідуємося зі статей членів Українського наукового товариства: «Пісня про Дорошенка і Сагайдачного» Б. Грінченка (1907) та «Ще до пісні про Петра Сагайдачного» І. Кананіна (1908). Відомо, що М. Максимович (1827, с. 254) та Д. Яворницький (1995) пов'язували дату виникнення пісні з часами Петра Дорошенка, вбачаючи в Сагайдачному одного зі старшин запорозького куреня – кошового отамана Григорія Сагайдачного. Тоді як І. Срезневський (1834) та І. Кананін (1908), навпаки, пов'язували пісню з Петром Конашевичем-Сагайдачним та козацьким ватажком Михайлом Дорошенком, який був соратником гетьмана у Хотинській кампанії.

Наратив козацького духу є одним із ключових для формування ідентичності української нації, тому науковці виявляють інтерес до визначення реальних прототипів ліричних героїв. Чітко визначити особи конкретних людей, які жили в той самий історичний період і були причетні до одних і тих же подій, наразі не вдається: прототипом одного персонажа часто виступає загальновідома особа, а другого – маловідома, але ідентифікована за прізвиськом та можливими соціальними зв'язками із першою.

З огляду на те, що історичні постаті, про які йдеться в народній пісні, по-різному трактувалися українськими істориками й етнографами, доцільно розглядати персонажів як символи, відомі теперішньому українському суспільству. Найімовірніше, *Сагайдачний* (Петро Конашевич-Сагайдачний (1582–1622)) та *Дорошенко* (Петро Дорошенко (1627–1698)), а також неназваний іменем, а тому узагальнений до ознаки військового чину, *хорунжий*, є відомими широкому загалу постатями, які жили історично в різні часи і не могли бути знайомими, але у ретроспективі виступають як збірні образи мужніх українських воїнів.

Друга пісня, яку обрано для порівняльного семіотичного аналізу наративу козацького духу – пісня співачки Jerry Neil «#МОСКАЛЬ_НЕКРАСІВИЙ», створена у перші місяці повномасштабної війни росії проти України – у квітні 2022 року. Jerry Neil (справжнє ім'я – Яна Шемаєва) – це сучасна українська співачка та авторка пісень, яка стала популярною у мережі Інтернет завдяки переспівам відомих пісень, а згодом почала створювати власні композиції.

Пропонуємо текст пісні «#МОСКАЛЬ_НЕКРАСІВИЙ» авторства Jerry Neil (2022).

Ой, на горі москаля ждуть,
Ой, на горі москаля ждуть,
А попід горою, яром-долиною
ЗСУ йдуть,
ЗСУ йдуть.

Попереду пан Зеленський,
Попереду пан Зеленський!
Хай москаль хоч трісне —
Не покине крісло,
Президентське,
Пан Зеленський.

Посередині Кім Віталій:
Стрес тримає в руках зі сталі!
Стоїть на сторожі,
Криє від ворожих
Геніталій,
Геніталій.

А позаду Арестович,
А позаду Арестович
Несе нам новини
Гарні з України,
Наче здобич,
Наче здобич.

В новинах нові українські герої щоранку!
Вони крадуть наші серця,
Наче цигани танки!
Задрли планку,
Сидячи на Банковій.

Вони розбили їх впевненість,
Як дрони – банки!

У якості сатиричного рефрена, назви пісні та вступної частини до відеокліпу співачка обрала фрагмент із комедійної мініатюри «Монолог балерини Бели Куценко» 2004 року у виконанні української артистки – артперсонажа комедійного жанру Верки Сердючки (справжнє ім'я – Андрій Данилко) (Verka Serdutchka Official, 2020). Гасло-наказ «Геть з України, москаль некрасівий!» із ряду гасел фольклорного спротиву (Салтовська, 2022) є словами персонажа Б. Куценко, які після початку повномасштабного вторгнення поширилися як аудіотрек до приватних відео інтернет-користувачів.

Загалом, словоформа «москаль» традиційно використовується для опису росіян в українському фольклорі. О. Кузьменко зазначає, що ця номінація «стала однією з найвиразніших етичних та естетичних домінант у фольклорній пам'яті про зовнішнього та внутрішнього ворога» (2022, с. 18). Хоча семпл взятий із виступу Андрія Данилка, де гасло лунає з вуст комічного образу маргіналізованої жінки-українки, він виконує дві репрезентативні функції: відразу називає ворога [росію] й показує ставлення українців до росіян. Крім того, вплив сучасних політичних діячів на незалежну Україну можливо визначити та проаналізувати лише частково, адже динамічний перебіг подій сьогодення не завжди дає можливість оцінити їхню роль у широкій історичній перспективі.

У підписі до відеокліпу в мережі YouTube співачки Jerry Neil зазначає, що цей трек завжди був її мрією. Саме виступ Верки Сердючки надихнув авторку створити пісню «на славу сучасним козакам: Зеленському, Кіму та Арестовичу і, звісно ж, народу України» (Jerry Neil, 2022). У пісні також згадуються ключові постаті та події, популярні в українських медіа на момент початку повномасштабного вторгнення: представники ромського етносу викрали російські танки; пересічна громадянка збила ворожий дрон банкою з консервацією з вікна своєї квартири.

Крім того, для ілюстрації наративу козацького духу у відеоряді до кліпу використані кадри із анімаційних фільмів «Козаки» (1967–1995) (Студія Київнаукфільм, 2021), знятих в УРСР та незалежній Україні, автором сценарію та режисером яких був Володимир Дахно¹. Створені подібним чином продукти міфотворчості використовують метод фольклоризації сучасних постатей та явищ. Так, зокрема, популяризовані через ЗМІ переспіви народних пісень набувають суспільної ваги не лише з погляду підкреслення історичних витоків національної ідентичності, але й для героїзації, а подекуди й міфологізації політичних діячів новітньої історії України. З перспективи медійного простору це може трактуватися як дієвий політтехнологічний прийом, заснований на знайомих культурних

¹ Культурний проєкт «КАЛИНОВИЙ К@ТЯГ» інтернет-видання УКРІНФО провів інтерв'ю з В. Дахно про створення анімаційних фільмів «Козаки» (2021).

наратавах, закарбованих у колективні пам'яті українців.

Згідно з теорією аналізу мотивів, запропонованих К. Берком, виокремлюємо поняття *сцени, дії, виконавця, наміру та мети*. На рівні поетичної семіотики проведемо їхнє компаративне зіставлення у текстах пісень попарно. Очевидно, визначені поняття можна описувати у прямих значеннях (Таблиця 2), проте варто зважати на загальний наратив козацького духу, оскільки в глобальній перспективі усі п'ять понять уособлюють схожі ідеї, які представляють

Аналіз наративу козацького духу та його мотивів

риторику (у значенні К. Берка) військового життя. Особливої уваги потребує поняття *виконавець*, адже його можна обговорювати у прямому історичному значенні поза контекстом пісні, або ж у співвідношенні *сцена-виконавець*, оскільки військові ландшафти народної пісні замінюються віртуальними медійними кадрами сюжету авторської пісні, що відіграє ключову роль для розуміння просування наративу козацького духу в інформаційну еру.

Таблиця 2. Опис понять для аналізу

Поняття	«Ой на горі та жєнці жнуть» (А)	«#МОСКАЛЬ НЕКРАСІВИЙ» (Б)
Сцена 1	шлях	шлях
Сцена 2	природний ландшафт (гора, дорога, ліс)	природний ландшафт (гора) медіа (ЗМІ)
Дія	підготовка до бою	підготовка до бою
Виконавець 1	ватажки козаків	політичні лідери
Виконавець 2	козаки (військові люди)	армія (ЗСУ) (військові люди)
Виконавець 3	хлібороби (цивільні люди)	населення (цивільні люди)
Намір 1	йти до ворога	йти до ворога
Намір 2	залишити дружину	захищати дім
Мета 1	показати силу і готовність до бою	показати силу і готовність до бою
Мета 2	показати сутність українців	показати сутність українців

Розглянемо почергово кожен куплет обох пісень та проаналізуємо *сцену, дію, виконавця, намір та мету* в паралельному зіставленні.

Таблиця 3. Перший куплет

«Ой на горі та жєнці жнуть» (А)	«#МОСКАЛЬ НЕКРАСІВИЙ» (Б)
Ой на горі та жєнці жнуть, А по-під горою, По-під зеленою Козаки йдуть.	Ой, на горі москаля ждуть, (2) А попід горою, яром-долиною ЗСУ йдуть. (2)

У перших куплетах обох пісень (Таблиця 3) приготування до бою є основною дією (Дія). Хлібороби (Виконавець 3) працюють на горі (Сцена А2) / чекають на горі (Сцена Б2), поки військові (Виконавець 2) йдуть до ворога (Намір 1) біля підніжжя гори на шляху (Сцена 1). Основні персонажі та зображене місце подій показують їхню силу та готовність зустріти ворога для майбутньої битви (Мета 1) і демонструють сутність тих, хто живе на цих землях – сутність українців (Мета 2) – людей працьовитих та відважних. Як бачимо, головна ідея, яку несуть обидві пісні, дуже схожа – передчуття війни чи битви. Сучасна пісня в загальних рисах наслідує сюжет народної. Найпомітніша відмінність прихована у Виконавцях цих пісень.

Виконавець 3 – цивільні люди – висвітлюються по-різному. У народній пісні це хлібороби, які працюють у полі. Розуміємо, що період жнив, праця на своїй землі, підготовка зерна для випікання майбутнього хліба є невід'ємною складовою підтримки з ти-

лу під час війни. У сучасній пісні «вони» не названі, але здогадуємося, що це ті «люди», які чекають на «москаля», отже їх можна інтерпретувати як населення України загалом та політиків (які не є військовими) зокрема.

Виконавець 2 – військові люди – їх також зображено по-різному: у народній пісні це козаки (озброєні воїни Гетьманщини); у сучасній пісні – ЗСУ (Збройні Сили України). Козаки й армія виступають сміливими воїнами, які готові до зіткнення з ворогом. Слід зазначити, що лише в сучасній пісні названо конкретного ворога – росіян у російсько-українській війні. У народній пісні визначити ворога можливо лише за персонажами, згаданими у тексті. Оскільки дослідники мали різні гіпотези щодо історичних прототипів цих персонажів, мета походу козаків змінювалася, залежно від трактування. Наприклад, І. Кананін доводив, що народна пісня оспівувала похід козаків не на війну, а додому, ймовірно, після битви під Хотиним (1908).

Таблиця 4. Другий куплет

«Ой на горі та жєнці жнуть» (А)	«#МОСКАЛЬ НЕКРАСИВИЙ» (Б)
А попереду Дорошенко Веде своє військо, Веде Запорізьке Хорошенько!	Попереду пан Зеленський! (2) Хай москаль хоч трісне — Не покине крісло, Президентське, Пан Зеленський.

У другому куплеті обох пісень (Таблиця 4) приготування до бою є основною дією (Дія). Козацький ватажок (Виконавець А1) і політичний лідер (Виконавець Б1) прямують до ворога (Намір 1) дорогою попід горою (Сцена А2) і в ЗМІ (Сцена Б2). Основні персонажі та зображене місце подій показують їхню силу та готовність зустріти ворога для майбутньої битви (Мета 1) і показати сутність тих, хто живе на цих землях – сутність українців (Мета 2). Як і у першому куплеті, авторська пісня наслідує основну тему народної – передчуття війни чи битви. Проте Виконавці другого куплету обох пісень відрізняються один від одного.

Виконавець А1 – *Петро Дорошенко* (1627–1698) – козацький політичний і військовий діяч, гетьман Правобережної України (1665–1672). Після розквіту Гетьманщини за часів Богдана Хмельницького росіяни та поляки поділили Україну на дві частини – Правобережну та Лівобережну. Цей час в історії України названо Руїною. Лівобережна Україна контролювалася Москвою шляхом призначення промосковських гетьманів, а Правобережна – обирала гетьмана, який був наступником справжнього запорізького козацтва. Деякі з гетьманів намагалися війнами та угодами об'єднати Україну. Одним із них був Петро Дорошенко.

Виконавець Б1 – *Володимир Зеленський* – чинний президент України, який прийшов до влади на основі популістських передвиборчих гасел. Політичний та економічний вплив Росії на незалежну Україну, пере-

важно на її східні землі, можна порівняти з життям Лівобережної України часів Руїни. Зауважимо, що президенти України в новітній історії мали або проросійське (диктаторське), або проєвропейське (демократичне) бачення розвитку держави за оцінкою курсу їхньої політики. Влада часів Л. Кучми вдавалася до придушення незалежних українських медіа, а В. Янукович відмовився від вступу України у Європейський Союз на користь співпраці з росією та намагався придушити свободу волевиявлення народу. В. Ющенко, навпаки, підтримував євроцентричний політичний шлях українців, а на долю уряду П. Порошенка випала боротьба проти свавілля росії у бою, культурі, політиці та бізнесі з 2014 року.

У народній пісні Петро Дорошенко веде своє військо *хорошенько*, а тому розуміємо, що воно є процвітаючим і сильним. В авторському переспіві подібним чином зображена політична міць України через образ Володимира Зеленського. Вольовий політик *не покине президентське крісло* (як того хочуть росіяни), щоб не залишити націю без легітимного уряду і не дозволити росії перетворити нашу державу на маріонеткову. Образ діючого президента у цьому сенсі перегукується з образом гетьмана, що намагається вивільнити східні території від загарбницьких рук росії та об'єднати Україну, як це було за часів Руїни.

Таблиця 5. Третій куплет

«Ой на горі та жєнці жнуть» (А)	«#МОСКАЛЬ НЕКРАСИВИЙ» (Б)
Посередині пан хорунжий – Під ним кониченько , Під ним вороненький Сильно дужий!	Посередині Кім Віталій : Стрес тримає в руках зі сталі! Стоїть на сторожі, Криє від ворожих Геніталій. (2)

У третьому куплеті обох пісень (Таблиця 5) приготування до бою є основною дією (Дія). Козацький ватажок (Виконавець А1) і політичний ватажок (Виконавець Б1) прямують до ворога (Намір 1) дорогою попід горою (Сцена А2) і в ЗМІ (Сцена Б2). Як і у попередніх частинах основні персонажі та зображене місце подій показують міць та готовність зустріти супротивника і стати до бою (Мета 1). Сучасна пісня повторює сюжет народної та розкриває схожі передчуття – можливість війни чи битви. Найпомітніша відмінність простежується в образах Виконавців, і через це – у Сценах обох пісень.

Виконавець А1 – хорунжий (прапорносець) – військове звання в Польщі, Україні та деяких сусідніх землях. Хорунжим називали лицаря, який зберігав прапор, емблему збройного війська, воєводства, землі, князівства чи королівства. З XVI століття «хорунжий» – титул військового старшини козацької грома-

ди, а згодом – чин у козацькому війську. Хорунжий не має імені у пісні, але є збірним поняттям, що уособлює цю посаду, і дає зрозуміти, що військо має своїх сильних представників, унікальну символіку та визначену структуру. Доповнює образ *вороний сильний кінь*, що уособлює міць армії та готовність до бою. Певним чином сенс цього образу перегукується із образом попереднього куплету сучасної пісні – *президентське крісло* – як символ влади, а не конкретної людини, яка керує державою.

Виконавець Б1 – Віталій Кім – український бізнесмен і політик, який з 2020 року обіймає посаду губернатора Миколаївської області, а також очолює Миколаївську обласну військову адміністрацію. Під час повномасштабного російського вторгнення В. Кім став відомим на всю країну, оскільки Миколаїв мужньо відбивав атаку російських військ, а очільник

міста регулярно висвітлював інформацію про оборону області. Журналісти західних джерел (Europe. The Economist, 2022) вважають його харизматичним лідером завдяки дотепності й глузуванню з російської

армії. У цьому куплеті також прихований натяк на путіна – захист [Миколаївської області, України] від «геніталій» як літературної назви загальновідомого обценного прізвиська російського диктатора.

Таблиця 6. Заключні куплети

«Ой на горі та жєнці жєнуть» (А)	«#МОСКАЛЬ НЕКРАСІВИЙ» (Б)
<p>А позаду Сагайдачний, Що проміняв жінку На тютюн та люльку Необачний.</p> <p>Ой вернися, Сагайдачний! Візьми свою жінку, Віддай мою люльку, Необачний!</p> <p>«Мені з жінкою не возиться, А тютюн та люлька Козаку в дорозі Знадобиться!»</p> <p>«Гей, хто в лісі? Озовися! Та викрешем вогню, Та потягнем люльки – Не журися!»</p>	<p>А позаду Арестович, (2) Несе нам новини Гарні з України, Наче здобич. (2)</p> <p>В новинах нові українські герої щоранку! Вони крадуть наші серця, Наче цигани танки! Задерли планку, Сидячи на Банковій. Вони розбили їх впевненість, Як дрони – банки!</p>

У заклучних куплетах обох пісень (Таблиця 6) приготування до бою є основною дією (Дія). Козацький ватажок (Виконавець А1) і політичний діяч (Виконавець Б1) прямують до ворога (Намір 1) у лісі (Сцена А1) і в ЗМІ (Сцена Б2). Основні персонажі та зображене місце подій показують силу та готовність побачити супротивника для майбутньої битви (Мета 1). Як і в попередніх куплетах обох пісень, тут також повторюється сюжет та усвідомлення готовності до можливої війни чи битви, але різні Виконавці зумовлюють і різницю у Сценах.

Виконавець А1 – Петро Конашевич-Сагайдачний (1582–1622) – політичний і громадський діяч, який був гетьманом українського козацтва з 1616 по 1622 рік. Під час свого правління він перетворив запорозьке козацтво на регулярне військо та покращив відносини між воїнами, православним духовенством і селянством України, що згодом сприяло утвердженню модерної української національної свідомості. Він був єдиним гетьманом, який пішов на Москву та намагався захопити її у 1618 році. 20 квітня 2022 року його проголошено покровителем Збройних сил України.

Далі, за текстом пісні, ми бачимо, що Сагайдачний *проміняв свою жінку¹ на тютюн і люльку*. Такі чоловічі жарти про непотрібність жінки у військовому поході можуть слугувати патріархальним цінностям козацтва чи відсиленням до заповіту Петра Сагайдачного, який не залишив своїй дружині статків, а лише призначив їй опікунів. Натомість, гетьман направив свої багатства на користь церков і держави. З іншого боку, можна трактувати коментарі Сагайдачного про

те, що *«тютюн та люлька козакові знадобиться»* як прояв доблесті та відваги. Військовий лідер залишає мирне життя у родинному колі та цілком віддається державним справам і важким військовим походам задля захисту своїх земель, тому єдиною розрадою для нього залишається люлька з тютюном.

Виконавець Б2 – *Олексій Арестович* – колишній військовий, блогер та кolumnіст. З жовтня 2020 по січень 2022 був радником української делегації в Тристоронній контактній групі з урегулювання збройного конфлікту на Донбасі. З грудня 2020 року по січень 2023 року він допомагав Офісу президента України як радник зі стратегічних комунікацій. У перші місяці повномасштабної війни О. Арестович став надзвичайно відомою особою не лише в Україні, а й за кордоном, завдяки своїм зваженим та заспокоюючим звітам про роботу Президента України і ймовірним сценаріям завершення війни. Зазвичай він говорив про позитивні новини та обнадійливі прогнози щодо військових дій, а його «солодкувата» манера та стиль подачі інформації особливо подобались жіночій частині аудиторії.

Цікаво надалі простежити, як з урахуванням динаміки політичних та військових подій в історії сучасної України відбувається деміфологізація образу О. Арестовича серед колективних наративів всередині воюючої країни. Вже у серпні 2022 року, через чотири місяці після виходу пісні «#МОСКАЛЬ_ НЕКРАСІВИЙ», народна медійна зірка заявила, що планує балотуватися в президенти України в разі, якщо В. Зеленський не піде на другий термін. У вересні 2023 року він покинув Україну, повідомивши, що боїться бути арештованим за критику чинного президента та його адміністрації через те, що останні ухвалювали неадекватні рішення і вдавалися до стратегічних помилок

¹ Анастасія Повченська – дружина гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного. Походила з українського шляхетського роду Повченських.

під час контрнаступу України у 2023 році. Нині, як зазначає українське видання ТСН.ua¹, О. Арестович «поширює українофобські та русофільські нарративи» (Мележик, 2024).

Далі у тексті переспіву народної пісні йдеться про поширені сучасні нарративи-символи воєнного часу, які підіймають оптимістичний дух українців у цій війні – про викрадення російських танків представниками ромського етносу та про збивання ворожого дрона банкою з консервацією з вікна багатоквартирного будинку. Цих людей названо у пісні *українськими героями з новин*, що вказує на роль ЗМІ в глорифікації пересічних людей. Таким чином у переспіві народної пісні вбачаємо ототожнення образу всіх українців з козаками.

Окремо варто зауважити про згадку вулиці Банкової, де розташована Адміністрація Президента в урядовому кварталі Києва, адже саме представники влади *задерли планку* – і таким чином *розбили вщент* [росіян]. У цьому сенсі фрагмент про *Банкову* важливий для нарративу козацького духу як образ відданості державній справі, тому він співвідноситься із паралельним епізодом про Сагайдачного та його жінку. У народній пісні ватажку козаків нагадують, наскільки високу ціну він платить за нелегку військову справу. Проте сучасна інтерпретація висвітлює політиків у ролі супергероїв, яким, попри брак політичного та військового досвіду, вдалося втримати оборону країни.

Сьогодні медіапростір потребує як узагальнених, так і персоніфікованих образів для формування української ідентичності через різні оповіді, у тому числі через нарратив козацького духу. Україна новітньої історії має складнішу політичну, економічну, військову та культурну структуру, аніж за часів Гетьманщини, тому ми можемо розглядати подібну канву медіанаративів як одну із рушійних платформ для конструювання національної свідомості сучасного українця.

Нагадаємо, що пісня *«#МОСКАЛЬ_НЕКРАСІВИЙ»* офіційно визначається авторкою як «пісня про ЗСУ», хоча про українську армію йдеться лише у першому куплеті. Згадка про Володимира Зеленського, окрім політичного, опосередковано співвідноситься із воєнним дискурсом. Згідно Конституції України, президент стоїть на чолі військово-політичного керівництва держави – Верховним Головнокомандувачем Збройних сил України. Посада В. Кіма (керівника обласної військової адміністрації) та біографічні дані О. Арестовича (професійного військового у минулому) теж дають підстави розглядати їхні особи паралельно образами героїв козацьких часів.

Однак, це не виключає проблему підміни понять: національними героями стають медіаперсони, яких суспільство наділяє гіперболізованими якостями мужності та відваги. Зауважимо, що на момент початку повномасштабного вторгнення росії

українська армія мала офіційного бойового лідера у особі Головнокомандувача Збройних сил України – Валерія Залужного (2021–2024). Крім того, цивільні та військові ставляться з великою шаную до десятків діючих бойових героїв. Наприклад, захисники Маріуполя² (Мірер, 2022), Дмитро Коцюбайло³ (Головін, 2024) тощо. Тим не менш, пряма кореляція цих постатей із героїчними козацькими ватажками не прослідковується у пісні *«#МОСКАЛЬ_НЕКРАСІВИЙ»*. Натомість ця роль відведена державним лідерам та медійним персонам, політична діяльність яких набула розголосу через засоби масової інформації.

Висновки

Дослідження інтерпретації *нарративу козацького духу* виконано у зіставному аналізі народної історичної козацької пісні *«Ой на горі та жєнці жєнуть»* та її сучасного авторського переспіву виконавицею Jerry Heil (2022) *«#МОСКАЛЬ_НЕКРАСІВИЙ»*. До кожного куплету обох пісень застосовано метод семіотичного розбору тексту за теорією мотивів К. Берка.

Основні поняття (*сцена, дія, виконавець, намір та мета*) спочатку описані через прямі значення, а згодом – узагальнено задля відтворення риторики військового життя. Було виявлено, що приготування до бою є основною дією в обох сюжетах. Персонажі та зображене місце подій змінні, але завжди вказують на силу та готовність зустріти ворога для майбутньої битви. Виокремлюємо однакову мету: показати сутність тих, хто «живе на цих землях», – сутність українців. Головна ідея, яку несуть обидва поетичні тексти, дуже схожа – передчуття війни чи битви. Сучасна інтерпретація в цілому наслідує сюжет народної пісні.

Мотив представлення українців через історичних особистостей, зокрема козаків, та паралель до історичного тла може пояснити не лише образ нинішньої України через Україну минулу, а й сутність держави як вона є. Текст часів козацької боротьби не просто переспівують, а переосмислюють і актуалізують згідно реалій сьогодення. Сюжети оспівують героїчні подвиги «сучасних козаків», названих за прізвиськами нинішніх українських політиків, що при офіційному визначенні тексту «пісня про ЗСУ», можна трактувати як підміну понять для медіапростору. У перехресних характеристиках, як зазначає О. Кузьменко, варто шукати «виявлення відмінностей і типологічних аналогій між професійною літературою та усною народною творчістю» (2009, с. 11).

Таким чином особливої уваги потребує характеристика *виконавців* у кожному куплеті. Постаті розглядалися як в історичній ретроспективі (без контексту пісні), так і у співвідношенні *сцена-виконавець*. Саме

¹ ТСН (Телевізійна Служба Новин) — щоденна інформаційна програма новин на телеканалі «1+1», що наразі вважається провладним, адже є продуктом конгломерату «1+1 Media», власники якого підтримували В. Зеленського у передвиборчій кампанії.

² Битва за Маріуполь тривала з 24 лютого по 20 травня 2022 року. Оборону міста-героя здійснювали переважно сили батальйону «Азов» 86 днів, 82 з яких у повному оточенні.

³ Дмитро Коцюбайло (1995 — 2023) — український доброволець (позивний «Да Вінчі»), лейтенант (посмертно), командир батальйону «Вовки Да Вінчі» Збройних сил України. Герой України (2021).

різниця ліричних героїв зумовлює і різницю у місці дії. Окрім того, сучасна версія за допомогою різних алюзій («москаль», «некрасивий»; «хай москаль трищить»; «геніталії») називає конкретного ворога, з яким очікується битва, – росію. Тоді як народна пісня не ідентифікує для реципієнта певного супротивника.

Наратив козацького духу у вигляді рефлексії народу щодо теперішньої війни позиціонується як логічний пріоритет, щоб зробити українську націю героїчною та незламною, якою вона була, є і повинна

бути в історичному контексті. Сучасний медіапростір потребує як узагальнених, так і персоналізованих образів для просування таких ідей. Тому оповідь минулого не лише паралельно повторюється, а й прямо називає сучасних українців «козаками». У майбутніх дослідженнях варто оцінити, за якими ознаками український народ ототожнює себе з козацтвом та за яким принципом відбувається героїзація визначних постатей у новітній історії України.

Цитована література

- Глушко, А. (2012). Образ «перманентного зовнішнього ворога» як національний автостереотип українців і словенців. *Український історичний журнал*, 3, 135–142. Київ.
- Головацький, Я. (1878). *Народные песни Галицкой и Угорской Руси*: в 3 ч. Ч. 1: *Думы и думки*. Москва: Изд. Имп. О-ва Истории и Древностей Рос. при Моск. Ун-те.
- Головін, В. (2024). «Правила героя. Що зробило лейтенанта Дмитра Коцюбайла (Да Вінчі) легендою української армії». *Журнал Forbes Ukraine*. Режим доступу: <https://forbes.ua/leadership/pravila-geroia-shcho-zrobilo-molodshogo-leitenanta-dmitra-kotsyubayla-legendou-v-ukrainskiy-armii-25042023-13275> (дата звернення: 21 листопада 2024).
- Грінченко, Б. (1907). Пісня про Дорошенка і Сагайдачного. У кн.: М. Грушевський та ін. (Ред.). *Записки українського наукового товариства в Києві. Кн. 1*, с. 44–71. Київ: Друк. Першої Київ. друкар. спілки.
- Гром'як, Р. (2006). *Літературознавчий словник-довідник*. Київ: Академія. 752 с.
- Дьяковська, Г. (2017). Наратив як складова дискурсивної реальності. *Схід*, 5(151), 70–73. Київ.
- Закревський, М. (1861). *Старосветский бандуриста. Кн. 3: Словарь малороссийских идиомов*, с. 245–628. Москва.
- Захарченко, А. (2023). «Національний наратив: три бачення України». CAT-UA. Режим доступу: <https://cat-ua.org/2024/04/17/nacjonalnyj-narytyv-try-bachennya-ukrayiny/> (дата звернення 18 жовтня 2024).
- Каманін, І. (1908). Ще до пісні про Петра Сагайдачного. У кн.: М. Грушевський та ін. (Ред.). *Записки українського наукового товариства в Києві. Кн. 2*, с. 217–238. Київ: Друк. Першої Київ. друкар. спілки.
- Корольова, Т., Соріч, Р., Александрова, О. (2021). Військовий дискурс та особливості його перекладу. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*, 33, 369–382. Одеса: Астропринт.
- Кузьменко, О. (2009). *Стрілецька пісенність: фольклоризм, фольклоризація, фольклорність*: монографія. Львів: Інститут народознавства НАН України, 294 с.
- Лабашук, О. (2013). *Натальний наратив і усна традиція: синтактика, семантика, прагматика*: монографія. Тернопіль: Підручники і посібники, 320 с.
- Максимович, М. (1827). *Малороссийские песни, изданные М. Максимовичем*. Москва: Типографія Августа Семена. 286 с.
- Мележик, Т. (2022). «Олексій Арестович: біографія, кар'єра, приватне життя, фото», режим доступу: <https://tsn.ua/ato/oleksiy-arestovich-biografiya-2001526.html> (дата звернення 18 листопада 2024).
- Мільчев, В. (2021). Козацькі наративи XVIII століття як джерело дослідження соціальної історії Запорозжя. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*, 30, 244–251. Запоріжжя.
- Мілер, П. (2022). «Обличчя «Азовсталі». Історії захисників Маріуполя. *Суспільне: новини*. Режим доступу: <https://suspilne.media/240821-oblicca-azovstali-istorii-zahisnikiv-mariupola/> (дата звернення 21 листопада 2024).
- Лабашук, О. (Упор.). (2023). *Наративи війни у фольклорних, літературних та медійних текстах у лінгвокультурологічних дискурсах*: збірник тез міжнар. наукової конф-ції. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 63 с. (2023, 27 квітня).
- Перетц, В. Н. (1901). *Заметки и материалы для истории песни в России. I-VIII*. Спб.: Типографія Императорской академии наук. 83 с.
- Рудяченко, О. (2020). Володимир Дахно. Як козаки в тридев'яте царство не дійшли. *Українформ*. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2888414-volodimir-dahno-ak-kozaki-v-tridevate-carstvo-ne-dijshli.html> (дата звернення 25 жовтня 2024).
- Салтовська, Н., Салтовська, Д. (2022). Національні політичні гасла спротиву періоду повномасштабної агресії 2022 року. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*, 2(32), 68–71. Київ. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.13>
- Срезневський, І. (Ред.). (1834). *Запорожская старина. Ч. II, [Кн. I]: Песни и думы о лицах и событиях от Богдана Хмельницкого до смерти Мазепы*. Харьков: В Унив. тип. 84 с.
- Стаднік, О. (2016). Лінгвістична відповідність понять «воєнний» дискурс vs «військовий» дискурс. *Science and Education a New Dimension. Philology*, IV(22), Iss. 99, 63–66.
- Студія Київнаукфільм. (1967/2021). «Як козаки...» (всі серії). [Відео]. Youtube. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=OvimTIDugrY> (дата звернення 15 листопада 2024).
- Чубинський, Я. (1874). *Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования*: [в 7 т.]. Т. 5: *Песни любовные, семейные, бытовые и шуточные*. Санкт-Петербург: Тип. Майкова. 1209 с.
- Яворницький, Д. (1995). Гетьман Петро Конашевич Сагайдачний. У кн.: В. О. Щербак (Упор.). *Коли земля стогнала: друга половина XVI – перша половина XVII ст.*, с. 280–318. Київ: Наукова думка. (Серія «Історія України в прозових творах та документах»).

- Burke, K. (1969). *Grammar of Motives*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press. 530 p.
- Europe. The Economist. (2022, March 16). A charismatic governor leads the defence of a strategic Ukrainian port. *Europe. The Economist*. Available at: <https://www.economist.com/europe/2022/03/16/a-charismatic-governor-leads-the-defence-of-a-strategic-ukrainian-port> (accessed 29 October 2024).
- Jerry Heil. (2022). «#Москаль_Некрасівий (Геть з України)» [Відео]. Youtube. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=s8-h21rk0Co> (дата звернення 11 листопада 2024).
- Kuzmenko, O. (2022). Russians in Ukrainian folklore from the 20th and early 21st centuries: the dynamics of the images and contexts. *Tautosakos darbai*, 64, 15–56. Vilnius. DOI:10.51554/TD.22.64.01
- Verka Serdushka Official. (2020). «Монолог балерини Беллы Куценко». [Відео]. Youtube. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=GQGbtusBh70> (дата звернення 23 листопада 2024).

References

- Burke, K. (1969). *Grammar of Motives*. Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press. 530 p. [in English].
- Chubinskij, Ya. (1874). *Trudy etnograficheskoy-statisticheskoy ekspeditsii v Zapadno-Russkiy Kray [Proceedings of an Ethnographic and Statistical Expedition to the West Russian Territory]*. In 7 vol. Vol. 5: *Pesni ljubovnye, semejnye, bytovye i shutochnye [Love Songs, Family Songs, Household Songs and Joke Songs]*. St. Petersburg, 1209 p. [in russian].
- Diakovska, H. (2017). Naratyv yak skladova dyskursyvnoi realnosti [Narrative as a component of discursive reality]. *Skhid [East]*, No. 5(151), 70–73. Kyiv [in Ukrainian].
- Europe. The Economist. (2022, March 16). A charismatic governor leads the defence of a strategic Ukrainian port. *Europe. The Economist*. Available at: <https://www.economist.com/europe/2022/03/16/a-charismatic-governor-leads-the-defence-of-a-strategic-ukrainian-port> (accessed 29 October 2024). [in English].
- Golovackij, Ya. (1878). *Narodnye pesni Galickoj i Ugorskoj Rusi [Folk Songs of Galician and Ugric Rus]*: in 3 parts. P. 1. Moscow [in russian].
- Hlushko, A. (2012). Obraz «permanentnoho zovnishnoho voroha» yak natsionalnyi avtostereotyp ukraintsev i sloventsev [The image of a «permanent external enemy» as a national auto-stereotype of Ukrainians and Slovenes]. *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*. Vol. 3, 135–142. Kyiv [in Ukrainian].
- Holovin, V. (2024). «Pravyla heroia. Shcho zrobylo leitenanta Dmytra Kotsiubaila (Da Vinchi) lehendoiu ukrainskoi armii» [Hero's Rules. What made Lieutenant Dmytro Kotsiubailo (Da Vinci) a legend of the Ukrainian army]. *Forbes Ukraine magazine*. Available at: <https://forbes.ua/leadership/pravila-geroya-shcho-zrobilo-molodshogo-leyenanta-dmitra-kotsyubayla-legendoyu-v-ukrainskij-armii-25042023-13275> (accessed 21 November 2024). [in Ukrainian].
- Hrinchenko, B. (1907). Pisnia pro Doroshenka i Sahaidachnoho [Song about Doroshenko and Sahaidachnyi]. In: M. Hrushevskiy and other (Eds.). *Zapysky ukrainskoho naukovoho tovarystva v Kyievi [Notes of the Ukrainian Scientific Society in Kyiv]*. B. 1, p. 44–71. Kyiv [in Ukrainian].
- Hromiak, R. (2006). *Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk [Literary Dictionary and Reference Book]*. Kyiv: Akademia. 752 p. [in Ukrainian].
- Jerry Heil. (2022). «#Moskal_Nekrasivyi (Het z Ukrainy)» [Get out of Ukraine] [Video]. Youtube. Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=s8-h21rk0Co> (accessed 11 November 2024). [in Ukrainian].
- Kamanin, I. (1908). Shche do pisni pro Petra Sahaidachnoho [Even before the song about Petro Sahaidachny]. In: M. Hrushevskiy and other (Eds.). *Zapysky ukrainskoho naukovoho tovarystva v Kyievi [Notes of the Ukrainian Scientific Society in Kyiv]*. B. 2, 217–238. Kyiv [in Ukrainian].
- Korolova, T., Sorich, R., Aleksandrova, O. (2021). Viiskovy dyskurs ta osoblyvosti yoho perekladu [Military discourse and features of its translation]. *Naukovyi visnyk PNPu im. K. D. Ushynskoho [Scientific Bulletin of K. D. Ushynsky PNPu]*. Vol. 33, 369–382. Odesa [in Ukrainian].
- Kuzmenko, O. (2009). *Striletska pisennist: folklorizm, folkloryzatsiia, folklornist, [Riflemen's Songwriting: Folklore, Folkloreization, Folklore]*: monograph. Lviv: Institute of Folklore of the National Academy of Sciences of Ukraine, 294 p. [in Ukrainian].
- Kuzmenko, O. (2022). Russians in Ukrainian folklore from the 20th and early 21st centuries: the dynamics of the images and contexts. *Tautosakos darbai*, 64, 15–56. Vilnius. DOI:10.51554/TD.22.64.01 [in English].
- Labashchuk, O. (2013). *Natalnyi naratyv i usna tradytsiia: syntaktyka, semantyka, prahmatyka [Natal narrative and the oral tradition: syntactics, semantics, pragmatics]*: Monograph. Ternopil: Textbooks and Manuals. 320 p. [in Ukrainian].
- Maksymovych, M. (1827). *Malorossijskie pesni, izdannye M. Maksimovichem [Malorussian Songs Published by M. Maksimovich]*. Moscow: August Semen's Printing House. 286 p. [in russian].
- Melezhyk, T. (2022). «Oleksii Arestovych: biografiia, kariera, pryvatne zhyttia, foto» [Oleksiy Arestovych: biography, career, private life, photos]. Available at: <https://tsn.ua/ato/oleksiy-arestovich-biografiya-2001526.html> (accessed 18 November 2024). [in Ukrainian].
- Milchev, V. (2021). Kozatski naratyvy XVIII stolittia yak dzherelo doslidzhennia sotsialnoi istorii Zaporozhzhia [Cossack narratives of the Eighteenth Century as a source for the study of the social history of Zaporizhzhia]. *Naukovi pratsi istorychnoho fakultetu Zaporizkoho natsionalnoho universytetu [Scientific Works of the Faculty of History of Zaporizhzhia National University]*. Vol. 30, 244–251. Zaporizhzhia [in Ukrainian].
- Mirer, P. (2022). «Oblychchia «Azovstali». Istorii zakhysnykiv Mariupolia [Faces of Azovstal. Stories of Mariupol's Defenders]. *Suspilne: news*, available at: <https://suspilne.media/240821-oblicca-azovstali-istorii-zahisnykiv-mariupola/> (accessed 21 November 2024). [in Ukrainian].
- Labashchuk, O. (Comp.). (2023). *Naratyvy viiny u folklornykh, literaturnykh ta mediinykh tekstakh u linhvokulturolohichnykh dyskursakh [War Narratives in Folklore, Literary and Media Texts in Linguistic and Cultural Discourses]*: collection of abstracts of the international scientific conference. Ternopil: Ternopil Volodymyr Hnatiuk NPU, 63 p. (2023, April, 27). [in Ukrainian].

- Peretc, V. N. (1901). *Zametki i materialy dlja istorii pesni v Rossii* [Notes and Materials for the History of Song in Russia]. I-VIII. St. Petersburg: The Printing House of the Imperial Academy of Sciences. 83 p. [in russian].
- Rudiachenko, O. (2020). Volodymyr Dakhno. Yak kozaky v trydeviate tsarstvo ne diishly [Volodymyr Dakhno. How the Cossacks did not reach the thirteenth kingdom]. *Ukrinform*. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2888414-volodimir-dahno-ak-kozaki-v-tridevate-carstvo-ne-dijsli.html> (accessed 25 October 2024). [in Ukrainian].
- Saltovska, N., Saltovska, D. (2022). Natsionalni politychni hasla sprotyvu periodu povnomasshtabnoi ahresii 2022 roku [National political slogans of resistance to the period of full-scale aggression in 2022]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Literaturoznavstvo. Movoznavstvo. Folklorystyka* [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Literary Studies. Linguistics. Folkloristics]. Vol. 2(32), 68–71. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.32.13> [in Ukrainian].
- Sreznevskiy, I. (Ed.). (1834). *Zaporozhskaia staryna* [Zaporizhian Antiquity]. P. II: book 1: *Pesni i dumy o lichah i sobytijah ot Bogdana Hmel'nickogo do smerti Mazepy* [Songs and Thoughts about Persons and Events from Bohdan Khmelnytsky to Mazepa's Death]. Kharkiv. 84 p. [in russian].
- Stadnik, O. (2016). Linhvistychna vidpovidnist poniat «voiennyi» dyskurs vs «viiskovyi» dyskurs [Linguistic correspondence of the notions «war» discourse vs. «military» discourse]. *Science and Education a New Dimension. Philology, IV(22), Iss. 99, 63–66*. [in Ukrainian].
- Studiia Kyivnaukfilm. (1967/2021). «Yak kozaky...» (vsi serii) [How Cossacks... (all episodes)] [Video]. Youtube. Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=OvimTIDugpY> (November 15, 2024). [in Ukrainian].
- Verka Serdushka Official (2020). «Monolog baleriny Belly Kucenko» [Monologue by ballerina Bella Kutsenko]. [Video]. Youtube. Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=GQGbtusBh70> (accessed 23 November 2024). [in Ukrainian].
- Yavornytskyi, D. (1995). Hetman Petro Konashevych Sahaidachnyi [Hetman Petro Konashevych Sahaidachnyi]. In: V. O. Shcherbak (Upor.). *Koly Zemlia Stohnala: druha polovyna XVI – persha polovyna XVII st* [When the Earth Groaned: The Second Half of the XVI – First Half of the XVII Century], p. 280–318. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Zakharchenko, A. (2023). «Natsionalnyi naratyv: try bachennia Ukrainy» [National Narrative: Three Visions of Ukraine]. CAT-UA. Available at: <https://cat-ua.org/2024/04/17/nacjonalnyj-naratyv-try-bachennya-ukrayiny/> (accessed 21 October 2024). [in Ukrainian].
- Zakrevskiy, M. (1861). *Starosvetskyi bandurysta* [Old-fashioned Bandurist]. B. 3: *Slovar' malorossijskih idiomov* [Dictionary of Malorussian Idioms], 245–628. Moscow. [in russian].

Nadiia Popyk

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5337-5630>

PhD student at the Institute of Lithuanian Literature and Folklore

Antakalnio St. 6, LT-10308 Vilnius, Lithuania

Тел.: +38 066 1370134, e-mail: pnpf95@gmail.com

NARRATIVE OF COSSACK SPIRIT: FOLK SONG «OH, IN THE MOUNTAIN THE REAPERS ARE REAPING» AND ITS RE-SINGING «#МОСКАЛЬ_НЕКРАСИВІЙ» BY JERRY HEIL

The relevance of this study lies in identifying how military discourse of Ukraine appears in song texts from different historical periods and analyzing them within the context of its modern state-building. The aim is to compare *the narrative of the Cossack spirit* through two songs: the historical folk song “Oh on the Mountain and the Reapers Reap” and its modern reinterpretation “#MOSKAL_NEKRASIVYI” by Ukrainian pop singer Jerry Heil.

The study uses Kenneth Burke's theory of symbolic social interaction, focusing on key narrative elements: act, scene, agency, agent, and purpose. These elements are first explained literally and then generalized to reflect the rhetoric of military life. In both songs, the primary act is preparation for a possible battle. The agents and the settings consistently emphasize strength and readiness for an impending fight. The purpose is to reveal the enduring essence of Ukrainians, centered on the anticipation of the war.

The modern reinterpretation closely follows the plot of the folk song but celebrates the bravery of “modern Cossacks”, referencing contemporary Ukrainian political figures. Since the song is officially “dedicated to the Armed Forces of Ukraine”, this can be viewed as a media-driven substitution of concepts. The analysis examines agency in both historical and modern contexts, focusing on the relationship between characters and their environment. Differences in agents lead to differences in the scene.

The Cossack spirit is presented as a communal reflection on Ukraine's current war time. In modern media, promoting such narratives requires both broad and specific imagery. Therefore, the concept of modern Ukrainians as “Cossacks” is emphasized. Future research should explore what features of modern Ukrainians are identified as Cossack's ones and what reasons are for assigning non-military people a Cossack characterization.

Keywords: narrative of the Cossack spirit, Cossack songs, semiotic analysis, military discourse, media narrative